

ב"כ פ"ד 13 נס (ע"א ה"ש) - ע"א פ"ד 21319
המחלקה - ג"ע - (ש"ע) ה"א - פ"ד 21319
בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

17 מרץ 2019

ע"ז 18-10-7356-10 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

בפני הרכב כבוד השופטים:
י. גריל, שופט עמית [אב"ד]
ב. טאובר, שופטת
ס. גייסי, שופט

המעוררת:
ע"י ב"כ עוה"ד יפתח קיפרמן
נגד
המשיב:
קצין התגמולים
ע"י ב"כ עוה"ד תום עופר ואח'

ערעור מיום 16.10.18 על פסק דינו של ועדת הערר שליד בית משפט השלום בחיפה (בראשות כבי השופט א. ציויק), מיום 16.8.18, בתיק עמ"ח 22517-06-12

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17

פסק דין

א. בפנינו ערעור על פסק דינה של ועדת הערעורים (להלן: "הוועדה") לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), תשי"ב - 1950 (להלן: "החוק") בתיק עמ"ח [REDACTED] בראשות כבי השופט א. ציויק, מיום 15.08.18.

הוועדה דחתה את ערעורה של המערערת, אשתו של [REDACTED] (להלן: "המנוח") להכרה בזכויותיה מכוח החוק על החלטת המשיב מיום 20.05.12, וקבעה, כי אין מקום לקבוע שמתקיים קשר סיבתי משפטי בין תנאי השירות לבין התפרצות מחלת הלב הפתאומית בה לקה המנוח, ומשכך מתייתר גם הצורך לבחון את ההיבט הרפואי-משפטי בכל הנוגע לסוגיית סמיכות הזמנים שבין האירוע החריג הנטען לבין מועד תחילת האירוע הלבבי וסימונו.

ב. המנוח, יליד [REDACTED] תושב הכפר [REDACTED] שירת בשירות סדיר במג"ב בין התאריכים 20.5.1987 ובתארו [REDACTED] החל לשרת בשירות קבע. בין השנים 1988 ועד 2001 שימש המנוח במסגרת שירות הקבע כלוחם/מ"כ במג"ב [REDACTED] ובמהלך חודש מאי 2001 שובץ לשרת במסגרת יחידת [REDACTED] שירת במגוון תפקידים עד לחודש ינואר 2011.

בדלתיים סגורות

- 1
 2 בתפקידו האחרון במג"ב שימש המנוח כאחראי ל של מג"ב באזור
 3 של מדינת ישראל.
 4 משנודע למנוח בשנת 2010, כי של מג"ב אמורה להיסגר בתוך זמן קצר ביקש
 5 המנוח לשוחח עם מפקד מג"ב דרום, בשל רצונו להמשיך ולשרת בעיר.
 6 במהלך השיחה מיום הבהיר הבהיר, כי אין באפשרותו לשבצו לתפקיד
 7 אחר בעיר, והציע למנוח לשקול לקבל הצבה מיוחדת בתפקיד אחר באזור
 8 באזור.
 9
 10 בתאריך נערכה למנוח שיחה עם סגן מפקד מחוז במהלכה
 11 חזר המנוח על בקשתו להישאר לשרת בעיר בסיום השיחה הוסכם, כי המנוח יעבור
 12 ראיון נוסף אצל מפקד מג"ב כי ייעשה ניסיון לשבצו בתפקיד אחר.
 13
 14 בתאריך נערכה למנוח שיחה נוספת עם שבמהלכה הבהיר לו הלה, כי
 15 לא ניתן להיענות לבקשתו להמשיך ולשרת בעיר משכך, ציין המנוח, כי הוא מעוניין
 16 לעבור ולשרת במחוז הצפוני, או לחלופין, באחת מהיחידות הצפוניות של מג"ב מרכז.
 17 בנוסף לכך, ביקש ממפקדו חופשה בת שבועיים לצורך השלמת טיפולי שיניים אותה אישר
 18
 19 בתאריך 20.1.2011 פנה המנוח אל חבר הכנסת על מנת שיסייע בידו להמשיך
 20 ולשרת.
 21
 22 בתאריך 9.2.2011 נערכה למנוח שיחה עם קצין אמ"ש מג"ב שבמהלכו ביקש המנוח
 23 לקבל שיבוץ מיוחד במסגרת המחוז או לחלופין, במסגרת של מחוז מרכז,
 24 וככל שהדבר לא יסתייע לשבצו במסגרת מג"ב.
 25 במהלך שיחה זו הובהר למנוח, כי קיימת אפשרות לשבצו במג"ב מ אולם המנוח השיב,
 26 כי הוא אינו מעוניין לעבור למג"ב אלא להמשיך ולשרת במסגרת הפלוגה בה שירת
 27 במחוז.
 28
 29 בתאריך נערכה שיחה נוספת בין המנוח לבין שבמהלכה ביקש המנוח
 30 לקבל שיבוץ מיוחד במסגרת אחת מן הפלוגות הצפוניות של פלוגה במחוז או
 31 לחלופין, בתפקיד מנהלי במטה מג"ב.
 32 בסיום הראיון נקבע, כי המנוח יוצב באופן זמני במסגרת פלוגה של המחוז וכן
 33 נקבע, כי ייעשה ניסיון לשבצו במג"ב או במטה מג"ב.
 34 הבהיר למנוח בסיום השיחה, כי ככל שלא יימצא בעבורו תקן חלופי אחר הוא
 35 ישובץ במסגרת פלוגה בהתאם לצרכי המרחב.

בדלתיים סגורות

- 1
- 2 ח. בתאריך 13.2.2011 נשלחה למנוח הודעה במייל מטעם [REDACTED], ראש חוליית נגדים
- 3 במג"ב, ולפיה אין מקום לזמנו לשיחת ראיון בפני ראש ענף נגדים, וזאת מן הטעם שאין כל
- 4 אפשרות מעשית לשבץ את המנוח לא במחוז [REDACTED] ולא ב[REDACTED]. כן הובהר למנוח, כי הוא
- 5 יוכל לקבל שיבוץ מחודש במסגרת מחוז [REDACTED] בהתאם לצרכי המרחב.
- 6
- 7 ט. בתאריך 22.2.2011 נערכה למנוח שיחה עם מפקד פלוגה [REDACTED], במהלכה
- 8 הובהר למנוח, כי על-פי החלטת סגן מפקד המרחב ישוּבץ המנוח באופן זמני במסגרת פלוגתו
- 9 של רפ"ק [REDACTED], וישמש כאחראי מעבר "עד למתן תשובה סופית בעניינו.
- 10 עוד נקבע בשיחה זו, כי המנוח יהא כמוף מבחינה מנהלית לסגן מפקד הפלוגה ויצע את
- 11 הנדרש ממנו בתיאום עם סגן מפקד הפלוגה.
- 12
- 13 י. מספר ימים לפני מותו, ביקש המנוח היתר לעשיית שימוש פרטי באחד מרכבי היחידה לצורך
- 14 קיום בילוי משותף לו ולמשפחתו באזור [REDACTED] יום 26.05.2011.
- 15 כעולה מפסק דינה של הוועדה נתגלה בין המנוח לבין הממונים עליו מחלוקת בנוגע למתן
- 16 ההיתר לעשיית השימוש ברכב המשטרה, והוערם על המנוח קושי בירוקרטי במתן תשובה
- 17 חיובית לבקשתו זו (סעיפים 93-94 לפסק דינה של הוועדה).
- 18
- 19 יא. ביום [REDACTED], שעה שהמנוח הסיע את אחד מרכביו ליחידה אל מחסום [REDACTED] הוא
- 20 לקה בליבו; איבד את הכרתו, איבד את השליטה על רכבו, וכתוצאה מכך התדרדר הרכב אל
- 21 עבר שולי הדרך ופגע בגדר.
- 22 צוות אמבולנס אזרחי של "מגן דוד אדום בישראל" אשר הגיע למקום, התקשה לחלץ את
- 23 המנוח [REDACTED] לאחר כעשרים דקות הגיע למקום צוות אס"ן אזרחי, אשר מצא את
- 24 המנוח מחוסר הכרה וללא נשימה או דופק, כשראשו ופניו מדממים ופגועים מתבלות. לאחר
- 25 שחולץ המנוח מן הרכב, נעשה בו, ללא הצלחה, טיפול החיאה.
- 26 לאחר מכן הגיע למקום צוות רפואי צבאי של יחידת החילוץ 669. רופא יחידת החילוץ ביצע
- 27 אף הוא טיפול החיאה במנוח, אולם גם ניסיון זה לא צלח, ולכן בשעה 7:40 נקבע את מותו
- 28 של המנוח, וגופתו הוסעה אל בית החולים " [REDACTED] , שם נערכה תעודת פטירה.
- 29
- 30 יב. בתאריך [REDACTED] נערך על ידי עו"ד [REDACTED], קצין חוליית קצינים בודקים באגף
- 31 משאבי אנוש במשטרת ישראל, דו"ח קצין בודק אשר סיכם את ממצאיו בנוגע לנסיבות מותו
- 32 של המנוח.
- 33 הממצאים הוצגו לאחר שיחה, שקיים הקצין הבודק עם המעוררת, עם רפ"ק [REDACTED],
- 34 מפקדו של המנוח בעת האירוע, ועם סמ"ש [REDACTED], שהיה ברכבו של המנוח בעת
- 35 האירוע.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

17 מרץ 2019

ע"ו 18-10-87356 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1
- 2 **יג.** ביום [REDACTED] הגישה המערערת תביעה להכרת זכות לפי החוק, ובתאריך 20.5.2012 דחה
- 3 המשיב את תביעתה של המערערת, וזאת על סמך חוות דעתו המייעצת של המומחה בתחום
- 4 הקרדיולוגיה, פרופ' יצחק שפירא, מיום 14.9.2011.
- 5 אליבא דחוות דעת פרופ' שפירא, היה המנוח ידוע כמעשן, וסבל מעודף כולסטרול בדם.
- 6 המנוח אף ביצע בדיקות ארגומטריות בשנים 2000, 2008, 2009 ו- 2011 בהן לא נמצאה כל
- 7 עדות למחלה כללית, והוא לא הוגבל מעיסוק בפעילות גופנית.
- 8 עוד ציין פרופ' שפירא, כי בהיעדר נתיחה שלאחר המוות, לא ניתן לקבוע בוודאות את סיבת
- 9 המוות, אולם הוא ציין שעל-פי נסיבות המקרה קינמת סבירות לכך שהמוות הפתאומי קשור
- 10 עם אירוע לבבי.
- 11 פרופ' שפירא לא מצא קשר אפשרי בין מות המנוח לבין שירותו במשטרת ישראל.
- 12
- 13 **יד.** ביום 13.06.2012 הגישה המערערת ערעור על החלטתו של קצין התגמולים, אשר נדון בפני
- 14 הוועדה. במסגרת הערעור הגישה המערערת מטעמה את חוות דעתו של מומחה מתחום
- 15 הקרדיולוגיה, פרופ' אריאל רוגין, מיום 7.2.2013.
- 16 אליבא דחוות דעת פרופ' רוגין, האמנה מתאימה ללא כל ספק לאוסם שריר הלב, אשר גרר
- 17 פרפור חדרים, ואובדן הכרת, ניסיונות החייאה לא הועילו.
- 18 פרופ' רוגין ציין בחוות דעתו, כי העובדה שהמנוח הקיא לפני מותו מצביעה על כך, שהוא סבל
- 19 מאוסם בדופן התחתונה של שריר הלב, וכי השיעור ממנו סבל המנוח עלול להיות ביטוי לגודש
- 20 ורידי צווארי עקב בצקת ריאות.
- 21 עוד ציין המומחה, שאילו היה מגיע סיוע רפואי למנוח במועד מוקדם יותר, סיכויי הצלתו
- 22 החייה היו גבוהים יותר.
- 23 פרופ' רוגין ציין בחוות דעתו, כי הוויכוח החריג בעוצמתו ערב פטירת המנוח בעניין היתר
- 24 השימוש ברכב, היה קרוב לוודאי הטריגר אשר גרם לקרע ברובד טרשתי קיים, וחסימת
- 25 העורק, ואלמלא אירוע זה נדהיינו, אלמלא הוויכוח הני"ל האוסם לא היה מתרחש במועד בו
- 26 אירע, או לא היה מופיע כלל.
- 27
- 28 **טו.** ביום 21.04.2013 הגיש פרופ' שפירא חוות דעת משלימה, לפיה לא ניתן לקבוע בסבירות של
- 29 מעל 40% שבמקרה נשוא הערעור התרחש אוסם שריר הלב.
- 30 אליבא דפרופ' שפירא, קביעת פרופ' רוגין, כי אוסם שריר הלב לא היה קורה אלמלא האירוע
- 31 החריג ערב מות המנוח, היא בבחינת ספקולציה.
- 32 המומחה מטעם המשיב אף סבר, כי המנוח קיבל טיפול רפואי סביר. משכך, חזר פרופ' שפירא
- 33 על קביעתו, כי אין קשר בין שירותו של המנוח לבין נסיבות פטירתו.
- 34

בדלתיים סגורות

- טו. בערעור שהונח בפני הוועדה טענה המערערת, כי במקרה זה מתקיימים שני התנאים שנקבעו בחוק, שכן המנוח נפטר במהלך תקופת השירות, וכן, כי מתקיים הקשר הסיבתי בין האירועים שקדמו לפטירת המנוח לבין האוטם הלבבי בו לקה.
- לטענת המערערת, על-פי הוראת סעיף 2ב של החוק, יש לראות את מות המנוח כמוות שנגרם עקב השירות, ועל המשיב הנטל להוכיח את ההיפך.
- אליבא, דמערערת, במצב של תיקון ראייתי, בשל היעדר ניתוח שלאחר המוות, הרי שהדבר יהא לרוחץ המשיב.
- עוד טענה המערערת, כי העברתו של המנוח מן הבסיס [REDACTED] בו שירת ברציפות מאז שנת 2001, גרמה לו למצב רוח ירוד, ומשכך רגישותו ופגיעותו הייתה גבוהה יותר.
- המערערת אף טענה, כי המנוח חש פגוע מאוד מן העובדה שסבר, כי לא יועמד לרשותו הרכב לחופשה המשפחתית המתוכננת. השירחה הטלפונית בעניין זה ערב פטירתו הייתה, מבחינת המנוח, אירוע קשה וחרגי הן מבחינה אובייקטיבית והן מבחינה סובייקטיבית, שבעטיו נפטר המנוח מאוטם שריר הלב ביום שלמחרת. לטענת המערערת, אירוע זה מקיים את דרישת הקשר הסיבתי-משפטי.
- יז. עוד טענה המערערת, כי העובדה שהמנוח שירת בבסיס מרוחק, ללא רופא, וכי עקב כך הגיעה העזרה הרפואית לאחר זמן רב, ללא ציוד מתאים, מחייבת הכרה בפטירת המנוח עקב השירות, שכן על המדינה לדאוג שגם בבסיסים מרוחקים יהא שירות רפואי זמין עבור המשרתים.
- יח. לטענת המערערת, גם אם אוטם שריר הלב הוא סופה של טרשת עורקים, שהיא מחלה קונסטיטוציונלית, הרי שהתפרצותה לראשונה במהלך השירות מקיימת את הקשר הסיבתי לתנאי השירות, לפי ההלכה הפסוקה.
- כן נטען, כי לא יכולה להיות מחלוקת הן לאור הפסיקה, והן לאור חוות הדעת של פרופ' רוגין, כי קיימת אסכולה רפואית התומכת בקשר שבין אירועים רוויי מנתח ולחץ נפשי חריג לבין הופעת אוטם לבבי.
- זאת ועוד, לטענת המערערת, ההלכה הפסוקה קבעה, כי אף בהיעדר אסכולה רפואית, ניתן לקבוע קשר סיבתי-רפואי אם יוכח, כמו במקרה שבפנינו, כי בנסיבות המקרה מתקבל מאוד על הדעת, שמתקיים קשר כזה.
- עוד נטען, כי נטל הראייה המוטל על כתפי המשיב לא הורם, וכי המדיניות המשפטית היא לפרש את החוק ברובב לב על מנת ליישם את מטרות החוק.
- לטענת המערערת, העובדה שהאירוע חריג היווה "טריגר" להופעת האוטם מחייבת להכיר בקשר סיבתי של גרימה, וזאת גם על בסיס עיקרון ה"גולגולת הדקה", בהתאם לפסיקה.

בדלתיים סגורות

- 1 כן טענה המערערת, שגם אם ייקבע שהאירוע חריג היה אחד מן הגורמים להופעת האוטם
 2 הלבבי, די בכך כדי להביא להכרה בקשר הסיבתי של גרימה, וזאת לאור קביעת הפסיקה, שדי
 3 שאתד הגורמים גרמו לנכות החייל, ואין צורך שיחא זה הגורם היחיד.
 4
 5 יט. מנגד טען המשיב, כי יש לזקוף לחובת המערערת את העובדה שמשפחת המנוח התנגדה
 6 לביצוע ניתוח שלאחר המוות בגופת המנוח ולכן לא ניתן לקבוע באופן וודאי כי המנוח נפטר
 7 כתוצאה מכשל לבבי.
 8
 9 עוד טען המשיב, כי למרות שעלה בבדיקת המאמץ שהמנוח היה כשיר מבחינה
 10 קרדיוסקולרית לביצוע פעילות מאומצת הרי שבפועל הוא סבל משורה של גורמי סיכון
 11 ובכללם עישון מאסיבי של סיגריות, גורמי תורשה (אב שנפטר כתוצאה מהתקף לב, אב ואח
 12 הלוקים בסוכרת) וכן גם מבעיית שומנים בדם והיעדר פעילות גופנית.
 13
 14 לטענת המשיב, הנטל הראייתי בכל הנוגע לקשר שבין פטירת המנוח לבין שירותו מוטל על
 15 המערערת, וכי גם במידה ותתקבל טענתה ולפיה יש להחיל במקרה דנן את הוראת סעיף 2ב'
 16 לחוק הרי שמדובר בנטל שאינו מתמיר, ולכן יש לקבוע, כי המשיב עמד בנטל הראייתי המוטל
 17 עליו ולדחות את הערעור.
 18
 19 המשיב חוסף, כי המערערת לא הוכיחה שבשעות שקדמו לפטירת המנוח התקיים אירוע דחק
 20 חריג בעל אופי חריג במהותו, ואף סבר, כי גם אם הייתה מוכחת טענה שכזו הרי שלא ניתן
 21 לראות בו אירוע חריג.
 22
 23 המשיב טען, כי הסיבה בעטיה לא קיבל המנוח טיפול רפואי נבע מן הקושי לחלצו מן הרכב
 24 מחמת [REDACTED], ולא בגלל רשלנות הצוותים הרפואיים.
 25
 26 כ. לאחר שנשמעו ראיות הצדדים קבעה הוועדה בפסק דינה, כי פרופ' רוגני הציג במנוח הסבר
 27 סביר והגיוני ביותר לסיבת מותו של המנוח, ואף ציינה, כי עמדה מקצועית זו עולה בקנה אחד
 28 עם קביעת הרופא הצבאי אשר טיפל במנוח, וגם עם קביעת הרופא אשר ערך את תעודת
 29 הפטירה בבית [REDACTED]
 30
 31 מנגד, ציינה הוועדה, כי פרופ' שפירא העלה השערה כללית, שאינה נתמכת בתיעוד רלוונטי
 32 מתוך תיקו של המנוח, ולפיה קיימת היתכנות חלקית של בין 40% - 50% לכך שהמנוח לא
 33 נפטר כתוצאה מאירוע לב, אולם מכיוון שפרופ' שפירא לא הבהיר מהי הסיבה לפטירת
 34 המנוח, ואף לא שלל את האפשרות, כי המנוח נפטר מאוטם לבבי, הרי שמדובר בהשערה
 35 בלבד.

בדלתיים סגורות

- 1 הוועדה קבעה, כי היא מבכרת את עמדתו של פרופ' רוגין, ולפיה המנוח נפטר כתוצאה מאוטם
 2 שריר הלב.
 3
- 4 כ.א. הוועדה הדגישה, כי בסעיף 2ב של החוק מתקיים הסדר מיוחד המקום חזקות בעניין היפוך
 5 נטל ההוכחה, אולם ציינה, שקצין התגמולים אינו חייב להוכיח בראיה פוזיטיבית, כי חבלה
 6 או מחלת הנספה נגרמו על-ידי סיבה ספציפית מחוץ לצבא. גם ראיות נסיבתיות פחות
 7 החלטיות עשויות להספיק להרמת הנטל שהוטל על קצין התגמולים.
 8
- 9 עוד קבעה הוועדה, כי ס' פונתה לבית החולים " [REDACTED] והודיעה
 10 הפטירה נתמנה על-ידי רופא בית החולים היה על בית החולים או על רופא משטרתי מוסמך
 11 לפנות אל המעוררת לקבל את הסכמתה לנתיחת גופתו של המנוח, ולא [REDACTED] אח,
 12 אשר על פניו נעדר כל סמכות להחליט בסוגיה זו.
 13
- 14 משכך, קבעה הוועדה, כי אין מקום לזקוף לחובת המערערת את העובדה שלא בוצעה נתיחה
 15 בגופת המנוח, ואין מקום לקבוע, כי לא מתקיימת החזקה אשר קבועה במסגרת הוראת סעיף
 16 2ב לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה.
 17
- 18 כ.ב. הוועדה הוסיפה, כי דינן של הטענות, לפיהן נתון למנוח טיפול רפואי רשלני להידחות, וזאת
 19 הן משום שעובר לפטירת המנוח, הוא טופל על-ידי צוותים רפואיים אזרחיים של "מגן דוד
 20 אדום", ולכן הפירום הנאות לבידור שאלת רשלנות מקצועית של מד"א ואנשיו מקומו
 21 במסגרת הליך משפטי אזרחי, והן משום שלאור לשון פקודת מטא"ר, ובהתחשב במספרם
 22 המצומצם של השוטרים המשרתים במקום במהלך טעות הערב והלילה, לא הייתה כל חובה
 23 להציב בתחום הבסיס דרך קבע רופא מונן, אלא רק חובש תורן.
 24
- 25 כ.ג. הוועדה דחתה את טענת המערערת, לפיה המשטרה נמנעה משליחת דו"ח בדיקת המאמץ,
 26 שביצע המנוח ביו [REDACTED] אל הרופא המטפל בקופת החולים, וזאת מכיוון שממצאי
 27 הבדיקה היו תקינים לחלוטין, והעלו, כי המנוח היה כשיר לפעילות גופנית מאומצת ולביצוע
 28 פעילות מבצעית.
 29
- 30 כ.ד. הוועדה הוסיפה וקבעה בפסקה 91 לפסק דינה, כי במקרה דנן עסקינן במקרה המשתיין לסוג
 31 השני של הקשר הסיבתי המשפטי, לפי דנ"א 5343/00 קצין התגמולים נ' אורית אביאן פ"ד נו
 32 (3) 732 (להלן: "הלכת אביאן"), ולפי רע"א 8138/07 שמואל פאר נ' קצין התגמולים (להלן:
 33 "עניין פאר") (21.06.2011) משמע, מקרים בהם אירועים שאינם אופייניים דווקא לחיי
 34 הצבא, אך מהווים אירועים חריגים או יוצאי דופן, הם שהביאו לפגיעה בחייל, ומכאן שעל

בדלתיים סגורות

- 1 המעוררת להוכיח, כי מדובר באירוע בעל מאפיין חריג ויוצא דופן לשגרת השירות של המנוח.
 2
 3 לעניין זה קבעה הוועדה, כי במהלך החודשים האחרונים לחייו, חש המנוח אכזבה עמוקה
 4 מכך שלא התאפשר לו להמשיך ולשרת ב[REDACTED]. עובדה זו העיבה מאוד על מצב רוחו ועל
 5 התנהגותו, אולם תחושתו הסובייקטיבית הקשה של המנוח לא השפיעה על תפקודו המקצועי
 6 המעולה, כך לפי קביעת הוועדה.
 7
 8 עוד קבעה הוועדה לעניין זה, כי המנוח חש תחושת אכזבה קשה מכך שלא המשיך לשרת
 9 ב[REDACTED] כאשר הקושי הביורוקרטי בקבלת הרכב המשטרתי (רכב ת"ש) לצורך שימוש פרטי
 10 ברכב לחופשת המשפחתית המתוכננת היוות זרז להתחזקות תחושתו הסובייקטיבית בכך
 11 שנעשה לו עוול משטובך לשרת ב[REDACTED].
 12
 13 הוועדה החליטה, כי יש לזקוף לחובת המשיב את הימנעותו מלהביא לעדות את [REDACTED]
 14 בפני הוועדה, ומשכך קיבלה הוועדה את גרסתם העובדתית של עדי המעוררת, לפיהם המנוח
 15 חש כעוס על כך שלא התאפשר לו לקבל את הרכב במהלך סוף השבוע.
 16
 17 **כה.** למרות האמור לעיל, קבעה הוועדה, כי אין מדובר באירוע בעל אופי חריג הן בהן
 18 האובייקטיבי, והן בהן הסובייקטיבי הואיל ולטעמה אין המדובר בנסיבות חריגות, ומדובר
 19 במקרה שולי יחסית, אשר עשוי להתרחש הן במסגרת צבאית והן מחוצה לה, ואינו חריג או
 20 חריף דיו כדי לעמוד בקריטריון הרלוונטי.
 21
 22 בסיכום הדברים החליטה הוועדה, כי אין לקבוע שמתקיים קשר סיבתי משפטי בין תנאי
 23 השירות לבין התפרצות מחלת הלב הפתאומית בה לקה המנוח. משכך, מתייתר הצורך לבחון
 24 את ההיבט הרפואי-משפטי בכל הנוגע לסוגיית סמיכות הזמנים שבין האירוע החריג הנטען
 25 לבין מועד תחילת האירוע הלבבי וסיומו, ולפיכך נדחה ערעורה של המעוררת.
 26
 27 **כו.** המעוררת מיאנה להשלים עם פסק דינה של הוועדה וערעורה מונח לפנינו.
 28
 29 תמצית טענותיה הן אלו:
 30 נטען, כי אין בפסק דינה של הוועדה כל הסבר מדוע אין להחיל במקרה זה את הוראת סעיף
 31 22 לחוק, ואף אין כל הסבר מדוע אין מתקיימים שני התנאים המובילים למסקנה, כי מותו
 32 של המנוח נגרם בתקופת השירות ועקב השירות.
 33

בדלתיים סגורות

- 1 עוד נטען, כי אין בפסק הדין הסבר כיצד במקרה זה עמד המשיב בנטל המוטל על כתפיו מכוח
 2 סעיף 2ב לחוק, דהיינו, כי מותו של המנוח לא נגרם עקב השירות, נהפוך הוא- בסעיף 76 לפסק
 3 דינה של הוועדה יש קביעה פוזיטיבית, לפיה "אין מקום לקבוע, כי לא מתקיימת החזקה.."
 4
 5 לטענת המערערות, די בקביעת הוועדה, שהמשיב והמומחה מטעמו לא ידעו להצביע על סיבת
 6 המוות, על מנת לקבוע, כי המשיב לא עמד בנטל ההוכחה. לכן, שגתה הוועדה עת לא קבעה
 7 קשר סיבתי של גרימה בין מות המנוח מחמת אוטם שריר הלב לבין שירותו במשטרה.
 8
 9 זאת ועוד, אליבא דמערערות, הלכות בית המשפט העליון אף קבעו באופן מפורש, כי במצב של
 10 "תיקו ראיתי" יש לקבוע קשר סיבתי של גרימה בין האירוע שהתרחש בשירות לבין המוות.
 11
 12 עוד טענה המערערות, כי שגתה הוועדה משלא דנה כלל בפסק דינה, בסוגיה לפיה מות המנוח
 13 נגרם עקב פגיעות מבצעיות שהוטלה עליו כמפקד אחראי בלעדי בשטח, מה גם שהמנוח היה
 14 היחיד המבצעי היחיד שהיה בבסיס.
 15 עקב נחישותו ודבקותו של המנוח לבצע את המטלה שהייתה מוטלת עליו הוא אף לא פנה
 16 לקבלת עזרה רפואית.
 17
 18 אליבא דמערערות, קביעות הוועדה המטילות את יוזמת הפנייה לקבלת טיפול רפואי על כתפי
 19 המנוח, מתעלמות מהרגשת המחויבות של המנוח כלפי משימתו המבצעית, ודבקותו בביצוע
 20 המשימות שהוטלו עליו.
 21
 22 המערערות אף טענה, כי בחוק לא קיים מושג של רשלנות תורמת, אשר יש בה כדי לשמש
 23 לחובתו של המנוח.
 24
 25 עוד טענה המערערות, כי שגתה הוועדה עת לא התייחסה לטענה לפיה אילו היה המנוח מקבל
 26 טיפול רפואי מוקדם יותר חייו היו ניצלים, ואף לא לטענה, כי ממליון שהמנוח עסק בפעילות
 27 מבצעית באזור מרוחק, הגיעו אליו כוחות הצלה רק לאחר זמן רב.
 28
 29 המערערות אף טענה, כי גם אם לפי הפקודות לא הייתה חובה לכך שרומא יוצב דרך קבע
 30 בבסיס, אין זה סביר, שהמשיב יתנער מאחריותו לגורלם של המשרתים בפעילות מבצעית
 31 במקומות מרוחקים.
 32 לטענת המערערות, לא הייתה מחלוקת בין המומחים שטיפול מוקדם יותר היה מציל את חייו
 33 של המנוח, ומשכך, על-פי ההלכה הפסוקה, די בכך על מנת להכיר בקשר סיבתי של גרימה,
 34 מכיוון שהאיחור בטיפול היה אחד הגורמים האפשריים למות המנוח.
 35

בדלתיים סגורות

- 1 המערערת הוסיפה, כי שגתה הוועדה משלא התייחסה בפסק דינה למחול הרפואי-משטרתי
 2 בכל הנוגע לאבחנות הרפואיות לגבי מצבו הקרדיולוגי של המנוח, אשר נמצאו בבדיקות
 3 המקדימות, ולא הומצאו לרופא המטפל בקופת החולים.
 4
- 5 לטענת המערערת, שגתה הוועדה משקבעה, כי האירוע שגרם לאוטם שריר הלב לא היה
 6 בבחינת אירוע חריג, תוך התעלמות מן התקופה הקשה רוויית האכזבה, מתח ותסכול שעברה
 7 על המנוח, בחודשים חסמוכים למותו, לרבות השיחה הטלפונית המתוחה והוויכוח בעניין
 8 השימוש ברכב התייש ערב פטירתו.
 9
- 10 המערערת הוסיפה, כי שגתה הוועדה עת לא דנה כלל לא בהיבט הרפואי-משפטי, בסוגיית
 11 סמיכות הזמנים הקרובה בין התקופה הקשה שעברה על המנוח בחודשים האחרונים טרם
 12 מותו, והשיחה הטלפונית רוויית המתח ערב פטירתו, לבין אוטם שריר הלב שבעטיו נפטר.
 13
- 14 שונה עמדת המשיב, לפיה ערעורה של המערערת אינו מגלה נימוק משפטי המאפשר את
 15 התערבות ערכאת הערעור בפסק דינה של הוועדה. נהפוך הוא, כל טענותיה של המערערת
 16 מופנות כנגד קביעות עובדתיות ורפואיות של הוועדה, ובחן הקביעה שלא קדם לאוטם אירוע
 17 חריג הקשור לשירות, ומשכך אין לערכאת הערעור סמכות להתערב בפסק דינה של הוועדה.
 18
- 19 לטענת המשיב, הרי בניגוד לטענת המערערת, החילה הוועדה את החזקה הקבועה בסעיף 22
 20 לחוק, ובד בבד קבעה כדבעי, כי המשיב אינו חייב להוכיח בראיה פוזיטיבית, שמחלת המנוח
 21 נגרמה על-ידי גורם או סיבה מחוץ לצבא, הואיל וגם ראיות נסיבתיות, כמו במקרה דנן,
 22 מספיקות להרמת הנטל החל על המשיב.
 23
- 24 לטעמו של המשיב, אין כל הצדקה להתערב בקביעותיה ובמסקנותיה של הוועדה.
 25
- 26 לב. המשיב טען, כי קביעותיה המשפטיות והרפואיות של הוועדה, נקבעו כשהוועדה מביאה
 27 בחשבון את הוותק של המנוח בשירות, את ניסיונו, את אופי התפקידים שמילא ומורכבותם,
 28 תוך שימת דגש על כך ששירותו של המנוח היה כחלק ממערכת תירארכית, הכוללת מטיבה
 29 ומטבעה מחלוקות ותסכולים, כבכל מקום עבודה אחר בחיים האזרחיים.
 30
- 31 עוד טען המשיב, כי משהוועדה שללה קיומו של אירוע חריג, בדיון לא נדרשה הוועדה לשאלת
 32 סמיכות הזמנים בין האירוע, שלפי קביעתה לא התקיים, לבין האוטם בו לקה המנוח.
 33
- 34 המשיב הוסיף, כי מחוות דעתו של פרופ' רוגין לא עלה, שקיים קשר סיבתי בין דחק מתמשך
 35 בשירותו של המנוח לבין אירוע האוטם. המומחה הודה בעדותו, כי המנוח סבל מגורמי סיכון

בדלתיים סגורות

- 1 של עישון, יתר לחץ דם, מין, וגיל, ובכך אישר למעשה, כי המנוח היה נתון בסיכון גבוה ללקות
 2 באוטם שריר הלב ללא קשר לשירות.
- 3
- 4 לטענת המשיב, משכך בצדק ובתאם לרוח הפסיקה קבעה הוועדה, כי המנוח סבל מצבר של
 5 גורמי סיכון מובהקים לאוטם שריר הלב, אשר הופיע ספונטנית וללא אירוע מקדים.
 6 אליבא דמשיב, משבצדק קבעה הוועדה, כי לא הוכח אירוע חריג במהותו ובעצמתו ביחס
 7 לשגרת השירות, בסמיכות זמנים להופעת האוטם, יש לדחות את הערעור.
- 8
- 9 **לג.** בדיון שהתקיים לפנינו ביום 27.02.2019 חזר ב"כ המערערת על הטענות שבערעור ובעיקרי
 10 הטיעון והדגיש, כי מכיון שהמנוח היה **[REDACTED]**, הוא לא יכול היה לגשת לקבלת
 11 טיפול רפואי, וזאת גם בשל נחישותו לבצע את המשימה המבצעית שהוטלה עליו, דהיינו,
 12 הסנתר החייל ברכב **[REDACTED]**.
 13 מכאן, לטענת ב"כ המערערת, תמוחה קביעת הוועדה, שהיה על המנוח להימנע מלבצע את
 14 המשימה המבצעית שהייתה מוטלת עליו, על מנת לגשת לקבלת טיפול רפואי, וזאת בעיקר
 15 שעה שהרכב היחיד שהיה מצוי בבסיס היה ברשות המנוח, ובו נסע לביצוע משימתו
 16 המבצעית.
- 17
- 18 ב"כ המערערת אף ביקש, שבצד קבלת הערעור ייפסק לזכות המערערת החזר ההוצאות עבור
 19 חוות הדעת שהמערערת שילמה בגינה, וכן עבור זימון המומחה לחקירה בבית המשפט,
 20 ושכ"ט ע"י שישקף את ההליכים שהתנהלו הן בפני הוועדה והן בבית משפט זה.
- 21
- 22 **לד.** מנגד טען ב"כ המשיב, כי לפי קביעת הוועדה הסיבה שבעטייה המנוח לא הגיע לטיפול רפואי
 23 לא הייתה נעוצה בבעיית זמינותו של גורם רפואי, שכן הגורמים הרפואיים היו זמינים למנוח
 24 ביחידה, כשם שהיה באפשרותו לפנות לכל גורם אזרחי מחוץ ליחידה. עוד קבעה הוועדה,
 25 אליבא דב"כ המשיב, שהמנוח לא היה מעוניין לפנות לטיפול רפואי למרות שהוצע לו לפנות,
 26 ולא משום שהאפשרות לטיפול רפואי לא הייתה זמינה.
- 27
- 28 ב"כ המשיב חזר על טענותיו, כי טיעוני המערערת נסובים סביב קביעות עובדתיות שנקבעו
 29 על-ידי הוועדה. עוד טען, כי המומחה מטעם המערערת הטיל את כל המשקל על התרחשות
 30 אירוע חריג אולם קבע בד בבד, כי למעשה מדובר בסוגיה משפטית במסגרתה יש להכריע
 31 האם מדובר באירוע חריג.
- 32
- 33 **לה.** לאחר שנתנו דעתנו לפרוטוקלי הדיונים שהתנהלו בפני הוועדה, לחוות הדעת של מומחי שני
 34 הצדדים, לעדויות שנשמעו בפני הוועדה, לפסק דינה של הוועדה, לנימוקי הערעור, לעיקרי

בדלתיים סגורות

1 הטיעון של באי כוח שני הצדדים ותיקי המוצגים, לרבות טיעוניהם בעל-פה של באי כוח
2 הצדדים בדיון שהתקיים לפנינו ביום 27.02.2019 מסקנתנו, היא שדין הערעור להתקבל.
3
4 בפסק דינו של בית המשפט העליון בעניין פאר (פסקה 9), חזר בית המשפט על התנאים
5 אותם נדרש תובע להוכיח על מנת שיוכל לזכות בתגמולים על-פי החוק:
6

7 "כאמור, נדרש התובע לפי חוק הנכים להוכיח קשר סיבתי בין המחלה לבין
8 השירות. הוכחה זו נחלקת היא לשניים: קשר סיבתי עובדתי-רפואי וקשר
9 סיבתי משפטי. הקשר הסיבתי העובדתי נקבע תוך היעזרות בחוות דעתם
10 של גופאים מומחים. הקשר הסיבתי המשפטי עניינו בהכרעה משפטית
11 נורמטיבית. "קשר סיבתי-משפטי אמור ליתו ביטוי להכרעה משפטית
12 ערכיית בהטלתה של אחריות משפטית" (הלכת אביאן, בעמ' 742). הזיקה
13 המשפטית מבטאת את מידת התרומה של האירוע לתוצאה או טיב התרומה
14 (ישראל גלעד ועמרים סבר "אוטם שריר הלב כתאונת עבודה" הפרקליט
15 מ(ב) 241, 246 (תשנ"ב)), ומאחר שהיא נקבעת באופן נורמטיבי, הרי שהיא
16 יכולה להשתנות בין ענפי משפט שונים (הלכת אביאן, עמ' 742). עוד נפסק
17 כי ככל האמור בחוק הנכים ודומיו תהיה נטייתו של בית המשפט לפרשם
18 ברוח לב מתוך רצון להיטיב עם הנכה (הלכת אביאן, בעמ' 743)." (ההדגשה
19 שלנו).
20

21 תחילה לעניין הקשר הסיבתי- המשפטי.
22
23 כבי השופט מ. חשין ז"ל בהלכת אביאן (עמ' 750-749), סיווג שלושה סוגים של קשר סיבתי-
24 משפטי, כשהסיווג הוא פועל יוצא של נסיבותיו הספציפיות של כל מקרה לגופו:
25

26 "עיון בהלכת נקרה על דרכנו מערכי עובדה רבים ושונים שבהם נדון אותו קשר
27 סיבתי-משפטי העשוי לזכות חייל בתגמולים על-פי החוק. לענייננו שלנו אמרנו,
28 הבה נקבו מקרים שנדונו סביב מרכזי-כבידה אחדים, ונציבם על-גבי סקלה:
29 בקצה אחד של הסקלה נציב אותו סוג מקרים שהקשר הסיבתי-המשפטי הוא בעל
30 העוצמה הרבה ביותר, ובהמשך נוסיף ונציב אותם סוגי המקרים שבהם עוצמתו של
31 הקשר הסיבתי-המשפטי פוחתת והולכת...
32 סוג מקרים אחד: הקשר הסיבתי-המשפטי הוא בעל העוצמה הרבה ביותר באותם
33 מקרים שבהם המיוחדות והייחודיות של השירות בצבא הם שהביאו וגרמו למגיעה
34 בחייל המשרת. כך, למשל, במקום שחייל נפצע בקרב. אשר לפריצתה של מחלה

בדלתיים סגורות

1 קונסטיטוציונלית תוך כדי השירות – והרי בסוג מקרים זה ענייננו – ההלכה הכירה
2 בקשר סיבתי-משפטי (לאחר שהוכח כמוכח – על פי חוות-דעתם של מומחים –
3 קשר סיבתי-עובדתי) במקום שבו התפרצה המחלה לאחר שהחיל עבר סדרת
4 אימונים קשים, החייל שירת במקומות חריגים ורוויי מתח וכיוצא באלה...
5 סוג מקרים שני אינו קשור בהכרח במיוחדות שבשירות הצבאי, אך כולל הוא
6 אירועים חריגים ויוצאי-דופן שאירעו לחייל במהלך שירותו ובקשר עם שירותו,
7 אירועים אשר בעקבותיהם פרצה בגופו מחלה קונסטיטוציונלית. במקרים אלה
8 נקבע קיומו של קשר סיבתי-משפטי, הגם שהאירוע – אשר בעקבותיו פרצה
9 המחלה – לא היה אופייני לחיי הצבא דווקא. כך, למשל, חייל שחלה במחלת
10 הסוכרת (מחלה קונסטיטוציונלית) לאחר דיב קשה שהיה לו עם מפקדו (פרשת
11 וינטרין 20)); חייל שביצע מאמץ חריג ולקה באוטם שריר הלב (ע"א 681/82
12 מישרי נ' קצין התגמולים [23]), כך היה אף בעניינה של חיילת אשר נאנסה במהלך
13 שירותה הצבאי. התוצאה מכך התפרצה בגופה מחלת נפש (פרשת פלונית [13]).
14 סוג מקרים שלישי בהמשך הסקלה – קשה לפענח משני קודמיו – נסב על מחלה
15 קונסטיטוציונלית המורצת בגופו של חייל במהלך השירות הצבאי אך בלא שכרוכה
16 היא לא ביסוד "צבאי" ולא באירוע חריג ומיוחד. גם במקרים אלה לא בהכרח יישלל
17 קשר סיבתי בין השירות לבין המחלה... " (ההדגשה שלנו).

18
19 כב' השופטת ע. ארבל הבחירה בעניין פאר, שם, בפסקה 13.

20
21 "לאחר ניתוח מורכב ומפורט קובע השופט חשן כי לצורך הכרה בקשר סיבתי-
22 משפטי בין התפרצותה של מחלה קונסטיטוציונלית לבין השירות יש להוכיח שני
23 יסודות: יסוד סובייקטיבי ויסוד אובייקטיבי. אחד הכלים לבחינת קיומו של היסוד
24 האובייקטיבי הנדרש, כך נקבע, הינו השוואת בין חיי הצבא לחיים האזרחיים.
25 דהיינו, "אם הייתה המחלה פורצת בכל מקרה – גם בחיים האזרחיים – יישלל
26 קיומו של קשר סיבתי לשירות בצבא" (הלכת אביאן, בעמ' 764). אלא שכאן חשוב
27 לדייק בדבריו של בית המשפט. מן הכתוב נלמד כי כלי זה מכוון הוא לסוג המקרים
28 השלישי שנמנה לעיל, והוא סוג המקרים לו התאימו עובדותיו של אותו עניין.
29 לעומת זאת, כאשר מדובר בסוג המקרים השני, דהיינו התפרצות מחלה בעקבות
30 אירוע חריג ויוצא דופן שקרה לחייל במהלך שירותו ובקשר עם שירותו, אינו נדרשת
31 השוואת בין החיים הצבאיים לאלו האזרחיים" (ההדגשה שלנו).
32

33 לח. בענייננו, קבעה הוועדה, כי מדובר בסוג המקרים השני משמע: אירועים חריגים ויוצאי דופן
34 שאירעו לחייל במהלך שירותו ובקשר עם שירותו, ואשר בעקבותיהם התפרצה המחלה.

בדלתיים סגורות

1
 2 עוד קבעה הועדה, כי במהלך החודשים האחרונים לחייו, חש המנוח אכזבה עמוקה מכך שלא
 3 התאפשר לו להמשיך ולשרת בעיר אילת. עובדה זו, אליבא דוועדה, "העיבה מאוד על מצב
 4 רוחו ועל התנהגותו" של המנוח.
 5
 6 לט. ככלל קובעת פסיקת בית המשפט העליון, כי חוסר שביעות רצון משיבוץ, אינו מבסס את
 7 היסוד האובייקטיבי הנדרש להוכחת קשר סיבתי משפטי.
 8 אנו מפנים לדבריו של כבוד הנשיא (בדימוס) א. ברק ברע"א 7207/01 נחום לייזר נ' קצין
 9 התגמולים (8.9.03):
 10
 11 "אכזבה אישית ותנאי שירות לא נוחים אין בהם כדי לבסס את היסוד האובייקטיבי
 12 העולה מפרשת אביאן...".
 13
 14 מ. אולם, בעניינו של המנוח, אנו סבורים, כי העברתו מאילת, לאחר 10 שנות שירותו שם
 15 ברציפות, מתפקיד בו היה אחראי על [REDACTED] ב[REDACTED]
 16 ואף לתפקיד זוטרי יחסית [REDACTED] (כשהוא כפוף מנהלית לסגן מפקד הפלוגה),
 17 הייתה מכה קשה מבחינת המנוח, זאת בנוסף להתעלמות הממונים עליו מבקשותיו החוזרות
 18 ונשנות להותירו [REDACTED] ומבקשותיו הנוספות החלופיות של המנוח הנוגעות לשיבוצו, ובהן
 19 בקשתו להציבו במחוז ה- [REDACTED] במחוז [REDACTED] או בפטה [REDACTED]
 20
 21 תחושת התסכול של המנוח נבעה, בין היתר, גם מכך, שלמרות ביטויי ההערכה להם זכה בגין
 22 האופן בו מילא את שלל תפקידיו, ובהם גם את תפקידו [REDACTED] הפנתה לו המערכת עורף ולא
 23 התחשבה בפניותיו.
 24
 25 כך בסיכום הריאיון עם [REDACTED] מיו [REDACTED] (לגבי אופן תפקודו של המנוח
 26 נרשם בסעיף "דברי המראיין" כהאי ליגנא: "...אשר לד, אתה היית בתפקיד אחראי
 27 ביצוע משימתך בצורה טובה מאוד". (ההדגשה שלנו).
 28
 29 נוסף, שהערכת זו באה לידי ביטוי גם במכתבו של [REDACTED] שנכתב לאחר מות
 30 המנוח. המכתב נושא תארו [REDACTED] אך ברי, שנפלה שגגה בתאריך הואיל ומועד הפטירה
 31 של המנוח הוא [REDACTED].
 32 וכך נאמר במכתב: "... בתפקידו האחרון מחודש פברואר 2011, שימש כקצין שטח [REDACTED] ה-
 33 קיבל אחריות על [REDACTED] ובמסגרת תפקידו ביצע את כל הפעילויות הדרושות
 34 להעמדת המשימה וביצועה על הצד הטוב ביותר".

17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

1 ובהמשך **_____** ביצע תפקידו על הצד הטוב ביותר ולשביעות רצון מפקדיו.
 2 שוטר איכותי ומקצועי בעל תכונות ערכיות ומוסריות, אשר גילה אחריות רבה כלפי כל
 3 התפקידים אותם ביצע בנאמנות ובמסירות רבה. ביצע מטלותיו באופן יסודי ומדויק, עבד
 4 בגישה שירותית תוך יצירת קשרים בין אישיים טובים עם מפקדיו ופקדיו ואף הומלץ
 5 כשוטר מצטיין".
 6 עוד נכתב: "לאורך כל שירותו זכה הנ"ל להערכה רבה ממפקדיו ופקדיו וזכו יישאר חקוק
 7 בלב רבים". (ההדגשה שלנו).
 8
 9 היה בהעברתו של המנוח **_____** כדי להעיב על המנוח לכל המשך שנות שירותו
 10 העיתיד במשטרה ולגרום לו לאכזבה קשה ותסכול. יש בכך כדי לבסס את היסוד
 11 האובייקטיבי הנדרש להוכחת קיומו של הקשר הסיבתי.
 12
 13 נבהיר: המנוח היה **_____** מאותו מהוראות סעיף 2 לפקודת משטרת ישראל של המפקח
 14 הכללי מסי' 07.07.02 ועלה, כל הזכאים לפרישה מן המשטרה הם מי ששירתו במשטרה 10
 15 שנים לפחות, הגיעו לגיל 57 והמפכ"ל הורה על יציאתם לקצבה, אין שוטרים ששירתו 25 שנים
 16 לפחות, מחוץ 15 שנה במשטרת ישראל הגיעו לגיל 52, והמפכ"ל הסכים לפרישתם לגמלאות.
 17 משמע: ערב פטירתו, וכונה למנוח תקופת שירות עתידית לא קצרה כלל, של עוד 7 שנות
 18 שירות, למצער, ואיך זיל גמור.
 19
 20 אנו מפנים ל-רע"א 4748/02 קצין התגמולים נ' **עומרי בירתי**, פ"ד נו (4) 346 (להלן: "עניין
 21 בירתי"), בו אישר כב' הנשיא (בדימוס) השופט א. ברק את החלטת בית המשפט המחוזי
 22 להכיר בהחמרת מחלת הנפש של המשיב בשיעור של 50% עקב השירות.
 23
 24 בנסיבותיו של עניין בירתי הגיע בית המשפט למסקנה, כי מדובר במקרה חריג. ככלל, החלטה
 25 בדבר מסלול השירות הצבאי, יציאה לקורס וכיוצא בזה, אין בה כדי לבסס את היסוד
 26 האובייקטיבי המדרש, ואולם שיבוצו של המשיב באותו מקרה לתפקיד עורפי במקום
 27 לשירות הקרבי, אליו שאף להגיע, הוא ייחודי ומיוחד. ויש בו, כך קבע בית המשפט, הממשות
 28 הנדרשת להכרה באירוע כנגרם או מוחמר עקב השירות הצבאי.
 29
 30 האכזבה של בירתי נבעה מאי-שיבוצו בחיל קרבי, כשכבי הנשיא (בדימוס) א. ברק הדגיש,
 31 שמדובר בהחלטה בדבר שיבוץ החייל המתקבלת בעת גיוסו, ומשמעותה שיבוצו ביחידה
 32 עורפית (ולא קרבית) באופן המשליך עליו לכל אורך שירותו הממושך.
 33
 34 עוד מפנים אנו ל-ע"ו (מחוזי חיפה) 60150-02-18 פיראס זינאתי נ' קצין התגמולים (להלן:
 35 "עניין זינאתי") (30.07.2018), בו נקבע, שקיימים מקרים חריגים בהם ניתן להכיר בקיומו

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

17 מרץ 2019

ע"ו 18-10-7356 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1 של קשר סיבתי מחמת אכזבה משיבוץ, או אכזבה מחמת העדר שיבוץ לחיל מסוים, או לקורס
2 מסוים, לבין פרוץ מחלה קונסטיטוציונלית.

3
4 בעניין זיאנתי קיימת הפנייה לשני פסקי דין נוספים בהם נקבע, כי בנסיבות שהוכחו באותם
5 מקרים, מתקיים הקשר הסיבתי-משפטי בין אכזבתו של החייל מן השיבוץ לבין החשלכה
6 שהייתה לכך על הקשר הסיבתי שבין נכותו לבין השירות הצבאי.

7
8 כך ב-ע"ו (שלום חיפה) 54164-11-11 ליעד יצחק בוסקילה נ' קצין התגמולים (25.11.13)
9 (להלן "עניין בוסקילה"), מדובר היה במערער, שהתגייס לשירות קרבי ביחידה מובחרת
10 ונפגע בהגלן בטירונות, עובדה אשר בעטיה הוא הפסיד אימונים וחכשרות, וכתוצאה מכך
11 חשש להיות מודח מסיבה רפואית, מה שיצר אצלו תחושת מתח ותסכול, ולכן המשיך
12 בפעילות בלחץ עצום. בהמשך, התפתחה אצל המערער סוכרת סוג 1.

13
14 הוועדה באותו עניין חכירה במתח שרביץ על המערער מחמת החשש שיודח מן הקורס
15 (המפקדים התריעו בפני הטירונים שמי שלא יעמוד בקצב יודח), ובמקביל היה נתון בלחץ
16 שמה מסכן הוא את עצמו בהמשיכו בפעילות ברגלו הפגועה וגורם לעצמו נזק בלתי הפיך.

17
18 בעניין בוסקילה, מדובר היה בהרגשת מתח וחשש אצל המערער, שחלומו היה להיות בחיל
19 קרבי ביחידה נבחרת, שמה יודח מן הטירונות עקב פציעתו, אשר גרמה לו לא לעמוד בקצב
20 הנדרש, כשמשמעות ההדחה היא שלא יוכל לשרת ביחידה המובחרת, שחלומו היה לשרת בה.
21 החשש של המערער בעניין בוסקילה היה אמור, שהחלתו מן הטירונות תשליך על כל תקופת
22 שירותו הנאיל ולא יתגשם חלומו לשרת ביחידה קרבית מובחרת.

23
24 הפנייה נוספת היא ל-ע"ו (מחוזי מרכז-לוד) 22621-12-12 קצין תגמולים נ' א' א' (להלן: **מג.**
25 "עניין א'א'"), שם מדובר היה במשיב (א' א'), שהחל את לימודיו לתואר ראשון
26 במסגרת העתודה. בתום השנה הראשונה נמצא מתאים לפרויקט עתודים צה"ל, וגויס
27 לטירונות. לפני כן, בימי עיון שארגן צה"ל, ביקש המשיב לשרת בחיל האוויר, אך שבוע טרם
28 הגויס נמסר לו, ששובץ לחיל התקשוב. כשישה ימים לאחר הגיוס, ולאחר שהחל את הקורס
29 בחיל התקשוב, אושפז המשיב ואובחן כחולה סכיזופרניה.

30
31 באותו מקרה קבעה הוועדה התמרה בשיעור של 33% נוכח הפער העמוק בין ציפיותיו של
32 המשיב לבין המציאות של צרכי הצבא, ונקבע, שהפער העמוק בציפיות, ואי-היענות הצבא
33 לציפיותיו, נתפסו אצלו על רקע מחלתו כרדיפה.

בדלתיים סגורות

1 על החלטתה זו של הוועדה הוגש ערעור על-ידי קצין התגמולים וערעור-שכנגד מצד המשיב.
2 בית המשפט שלערעור קבע בעניין א' א', שמתקיים אצלו קשר סיבתי-משפטי, כנדרש על-פי
3 החוק, בנסיבות של התפרצות מחלה על רקע קונסטיטוציונלי. היסוד הסובייקטיבי, כך נקבע,
4 מתקיים נוכח רגישותו המיוחדת של א' א', והיסוד האובייקטיבי מתקיים, הואיל והמקרה
5 דומה לעניין בירתי.

6
7

8 בית המשפט שלערעור קבע בעניין א' א', בפסקה 32 לפסק דינו:

9
10 **"המשיב שאף לשרת בחיל האוויר, ואף פנה במכתבים לצה"ל מבעוד מועד שם**
11 **תביע רצונו זה. גם לאחר שיבוצו בחיל התקשוב חזר ופנה אלא שקיבל תשובה**
12 **שלתיסתור הייתה נלעגת-שיישאר ויוכיח עצמו. עם הגיוס הסתבר למשיב**
13 **שפנייתו לא נענו, והוא חש בחדד ומתוסכל...**
14 **המשיב סיים מסלול של עבודה אקדמית והחל את שירות החובה שלו. שאיפתו**
15 **הייתה לשרת בחיל האוויר ותקוותו נכזבה. משמעות הדבר לגביו הייתה ששירותו**
16 **הממושך יהיה בחיל התקשוב, שבו לא ראה שירות אתגרי. אכזבה משיבוץ בעל**
17 **משמעות ארוכת טווח כזו, היא ייחודית ומיוחדת לשירות, היא איננה עניין**
18 **טריניאללי".** (החזגשה שלנו)

19

20 מד. אין בדינו לקבל את מסקנת הועדה, למה לא ניתן לאשר את קיומו של הקשר הסיבתי
21 משפטי, מכיוון שתחושתו הסובייקטיבית הקשה של המנהל בנוגע לאי-שיבוץ **...** היא
22 השפיעה על תפקודו המקצועי המעולה".

23

24 ברי, כי המשך תפקודו המקצועי של המנהל, חרף אכזבתו מן השיבוץ, אין בו כדי לשלול את
25 תחושת האכזבה הקשה, המתח, והתסכול בהם חש המנהל עקב אי-שיבוץ **...** נוכח אי-
26 היענות הממונים עליו לפנייתו החוזרות ונשנות, למרות ההערבה לה זכה בגין תפקודו
27 המקצועי המעולה במהלך שנות שירותו.
28 לא זו בלבד, אלא שהיה בהעברתו של המנהל **...** בניגוד מוחלט לרצונו, ואף לתפקיד זוטר
29 יחסית לתפקידו **...** כדי להעיב עליו לאורך שנות שירותו העתידיות במטרה, כפי
30 שצינו לעיל.

31

32 זאת ועוד, הוועדה אף קבעה, כי הקושי הביורוקרטי שנערם בדרכו של המנהל בקבלת הרכב
33 המשטרתי (רכב ת"ש) לצורך החופשה המשפחתית שתוכננה לאותו סוף שבוע היווה זרז
34 להתחזקות תחושתו הסובייקטיבית הקשה על העוול שנעשה לו משבוץ לשרת בבט **...**
35 **...** ולא **...** או באחת מן החלופות האחרות שביקש.

בדלתיים סגורות

- 1
2 כאמור לעיל, הוועדה אף קיבלה את גרסתם העובדתית של עדי המערערת, לפיה המנוח חש
3 כעוס על כך שלא התאפשר לו לקבל את הרכב במהלך סוף השבוע (פסקה 93 לפסק דינה של
4 הוועדה).
- 5
6 מה. למרות האמור לעיל, קבעה הוועדה בסופו של יום, כי האירוע שחווה המערער לא היה אירוע
7 בעל אופי חריג, הן בפן האובייקטיבי והן בפן הסובייקטיבי, אשר אינו עונה על דרישות
8 ה"חריגות" של הנסיבות, ומדובר במקרה שולי יחסית אשר עשוי להתרחש הן במסגרת
9 צבאית והן מחוצה לה, ואינו חריג או חריף דיו כדי לעמוד באמות המידה הנדרשות.
10
11 מו. דעתנו שונה.
12 נזכיר את דבריה של כב' השופטת (בדימוס) ע. ארבל בעניין פאר (פסקה 13):
13
14 **".. כאשר מדובר בסוג המקרים השני, דהיינו התפרצות מחלה בעקבות אירוע חריג**
15 **ויוצא דופן שקרה לחייל במהלך שירותו ובקשר עם שירותו, אין נדרשת השוואה**
16 **בין החיים הצבאיים לאלו האזרחיים"**. (החדגשה שלנו).
17
18 נוכח האמור לעיל, ולאור קביעתה של הוועדה עצמה, כי עניינו של המנוח מסווג כסוג המקרים
19 השני לעניין קביעת הקשר הסיבתי משפטי, אין צורך להידרש להשוואה בין החיים הצבאיים
20 לאלו האזרחיים.
21
22 מו. אף אין בידינו לקבל את קביעת הוועדה, כי סוגית קבלת הכב הנ"ש לסוף השבוע היא בבחינת
23 עניין שולי יחסית, ואינו חריג או חריף דיו כדי לעמוד בקריטריון החלונטי.
24
25 נדגיש, כי סוגיה זו, אשר הועדה קבעה מסמרות לגבי התרחשותה, עמדה בליבו של הוויכוח
26 המר, שהתנהל ערב פטירתו של המנוח.
27
28 בפסקה 94 לפסק דינה קבעה הוועדה: **"עם זאת אנו סבורים, כי הימנעותו של המשיב**
29 **מהעדתו של [REDACTED] בבית המשפט צריך להיזקק לחובתו של המשיב ולא לחובת**
30 **המערערת, ולכן אנו סבורים, כי יש לקבל את גרסתם העובדתית של עדי המערערת, ולפיה**
31 **המנוח חש כעוס על כך שלא התאפשר לו לקבל את הרכב במהלך סוף השבוע"**. (החדגשה
32 שלנו).
33
34 בעניין זה אנו מפנים לעדותו של [REDACTED] בפני הוועדה, מיום [REDACTED] לפיה: **"הוא**
35 **קיבל טלפון והתחיל לצעוק. הבנתי על רכב ת"ש הוא יצא החוצה והמשיך לצעוק"** ועמ' 19

בדלתיים סגורות

1 לפרוט', ש' 5-6), ובהמשך דבריו: "דאיתי לנכון לציין את השיחה הזו, זה מה שהרגיז אותו
2 ועצבן אותו, הוא היה מבסוט וישבנו ונחקנו וזה הרגיז אותי" (עמ' 19 לפרוט', ש' 17-18).
3
4 עוד מפנים אנו לתשובתו של [REDACTED] בעדותו בפני הוועדה, מיום 22.02.2017, לפיה הוא
5 ידע שלמנוח לא אושר הרכב, "מהשיחות שהוא דיבר בסלפון בזמן שנשען על [REDACTED]
6 [REDACTED] ובזמן שהיינו בבסיס" (עמ' 22 לפרוט', ש' 10).

7
8 המנוח צבר תחושות קשות של אכזבה, מותח ותסכול שנמשכו על פני חודשים בקשר להעברתו, מח.
9 בביגוד מוחלט לבקשותיו, מן היחידה [REDACTED] זה היה אחראי על עשרות ב[REDACTED]
10 ואף לתפקיד זוטרי יחסית, [REDACTED] כך שהעומת, הוויכוח והכעס בנוגע
11 לרכב המסווג התרחשו כשהמנוח פגוע, מתוסכל ובעל רגישות גבוהה מזו של חייל או שוטר
12 אחר.
13

14 לעניין זה, אנו מפנים לפסק דינו של בית המשפט העליון ע"א 137/64 גיורא וינשטיין נ' קצין
15 התגמולים פ"ד י"ח (2) 510 בעמ' 518 (להלן: "עניין וינשטיין").

16
17 "כן כבר פסקו הפוסקים כי על הצבא – בדומה למעביד בקשר לאחריות מפני תאונות
18 בעבודה – לקבל את האיש כמו שהוא, על מעלותיו ועל חסרונותיו, על גבורותיו ועל
19 חולשותיו, על חוליו ועל מדונויו". שם תאמר, כי חברו כאן שני גורמים, חיזוני ופנימי,
20 אובייקטיבי וסובייקטיבי, שגרמו להתלקחות המחלה ושבילי הדקע
21 הקונסטרוקציונלי ונטייתו של המערער למחלת הסכרת ותגובתו הקיצונית או אף
22 החולנית, לסכסוך עם הרס"ר לא היה קורה לו דבר, גם על זה אמרו הפוסקים את
23 פסוקם, די בכך שמה שאירע תרם להופעת המחלה או להחמרתה" (ההדגשה שלנו).

24
25 לא למותר להפנות גם לפסק דינו של כב' השופט ג' הנדל ברע"א 2071/11 אופיר קופרמן נ'
26 קצין התגמולים (להלן: "עניין קופרמן") (03.09.2013), בפסקה 6.

27
28 "בעניין פוטשניק הבחין הנשיא ברק בין יסודות אלה באופן הבא: "הרכיב
29 הסובייקטיבי עניינו רגישותו המיוחדת של הניזוק ('הגולגולת הדקה')
30 ועניינו ההכרה בכך כי על הצבא לקבל את הנפגע כמות שהוא, על תכונותיו,
31 מעלותיו וחסרונותיו הסובייקטיביות. הרכיב האובייקטיבי עניינו הקשר
32 לשירות הצבאי, נדרש, כך נקבע, כי לא יהיה מדובר באירוע טריוויאלי,
33 שולי או אירוע שגרה אלא אירוע הקשור בייחודיות והמיוחדות של השירות
34 בצבא. אין די בקשר דופף בין פריצת המחלה ובין השירות הצבאי, נדרש

בדלתיים סגורות

- 1 אירוע שיש בו 'ממשות' (רע"א 6270/98 פוטשניק נ' קצין התגמולים, פ"ד
 2 נד(3) 721, בעמ' 725).
- 3 לצד קביעה זו וליתר דיוק בליבתה, נקבע בפסיקה שאת חוק הנכים יש
 4 לפרש בצורה ליברלית, ברוחב לב ולא ביד קמוצה. חוקי הנכים ייעודם
 5 להיטיב עם הנכה. בעניין נכי צה"ל ייעודם להיטיב ולגמול טוב למי ששירתו
 6 את המדינה ונפגעו בעת שירותם ובקשר עם שירותם (ראו למשל עניין
 7 אביאן, בעמ' 743). הנה דוגמה לכך: "מקום שבו נפגע חייל עקב שירותו
 8 בצבא – דהיינו, נקבע כי יש קשר סיבתי-משפטי בין שירותו של החייל לבין
 9 הפגיעה שנפגע בה – ופורצת מחלה קונסטיטוציונלית שהייתה נחבאת
 10 בגופו, זוקפים את המחלה בשלמותה לחובת השירות בצבא" (שם, בעמ'
 11 759).
- 12
- 13 מט. נצין, כי און בעובדה שלמנוח הייתה מחלוקת דומה בקשר לשימוש פרטי ברכב
 14 משטרתי גם בעת שירותו [REDACTED] כדי לשנות ממסקנתנו, הן מכיוון, שלא הונחה
 15 בפנינו כל תשתית ראייתית מספקת על מנת לקבוע מסמרות לעניין המחלוקת
 16 הקודמת, והן מכיוון, שכאמור לעיל, המנוח הגיע לעימות, לוויכוח ולכעס בעניין
 17 הרכב, ערב פטירתו, לאחר תחושות האכזבה הקשה, המתח והתסכול שצבר נוכח
 18 העברתו מן היחידה [REDACTED] כפי שכבר פירטנו לעיל.
- 19
- 20 אנו חוזרים ומפנים לעניין פאר, שם נקבע בפסקה 22, כהאי לישנא:
 21
- 22 "לא היתה מחלוקת בין הצדדים באשר לתאור האירועים שחווה המבקש יום לפני
 23 אשפוזו. כאמור, המבקש חווה עימות קשה וחריף עם מפקדו, שפרץ לאחר שהתברר
 24 למבקש שהוראות והנחיות שנתן לפקודיו בוטלו על ידי מפקדו באמצעות מכשיר
 25 הקשר. האירוע השני התרחש בצהרי אותו יום כאשר נודע למבקש כי בניגוד
 26 להבטחה מפורשת לקידום שניתנה לו על ידי ממנויו, מונה לתפקיד מישור אחר.
 27 דומני כי שני אירועים אלו יכולים להיות מסווגים כאירועים חריגים וחריפים
 28 המקיימים את דרישת הקשר הסיבתי-משפטי - אם יוכח קיומו של קשר סיבתי-
 29 עובדתי" (ההדגשה שלנו).
- 30
- 31 נ. זאת ועוד, כעולה מן העדויות ניכר, כי המנוח עשה עובר לאירוע כל שלא ידו על מנת
 32 לבצע את משימתו בצורה הטובה ביותר ולהשלימה כנדדש, וזאת למרות שתש ברע,
 33 עובר לאירוע.
- 34

17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

- 1 העד, [REDACTED], אותו הסיע המנוח למחסום, מסר בעדותו: "הוא היה מפקד
2 באותו יום ונהוג ש[REDACTED] מסיע כי הוא גם מתדרך" (עמ' 17
3 לפרוט', ש' 11) ובהמשך: "הוא רצה לבצע את העבודה" (עמ' 17 לפרוט', ש' 24).
4
5 העד, ע" [REDACTED] אותו הסיע המנוח בבוקר הפטירה לרכבת, אמר: "אנחנו נסענו
6 והוא השתעל. הוא אמר שכואב לו החזה. הרגשתי שהוא לא בסדר. הוא היה עם
7 פנים קודרות. אמרתי לו שהוא לא נראה טוב והוא צריך לראות רופא. אמר לי "עזוב
8 אותי מרופא עכשיו, [REDACTED] וס" (עמ' 20 לפרוט', ש' 16-18),
9 ובהמשך: "רופא לא היה שם. הוא היה עם הרכב היחידי. אני לא יודע אם היה
10 חובש במקום".
11
12 העד, [REDACTED], ששירת עם המנוח סיפר: "שמעתי את השיעולים בסביבות
13 06.15 בבוקר כשהוא בא לקחת את השוטר. בשעה 05.00 בבוקר הוא יצא וחזר לקחת
14 יצא מהרכב ואמרתי לו לשתות תה, אמר שלא כי הוא צריך לקחת
15 מישהו למשמרת" (עמ' 26 לפרוט', ש' 28-30).
16
17 נא. עולה מן האמור לעיל, כי המנוח החל להרגיש לא טוב כבר בשעות הבוקר המוקדמות
18 ביום פטירתו, ולמרות זאת ה[REDACTED], ומשם פנה להביא שוטר נוסף
19 וכל זאת על מנת להשלים את משימתו כדבעי.
20
21 במהלך נסיעה זו איבד המנוח את הכרתו, ולאחר מכן נפטר, ומכאן שהמנוח נפטר
22 במהלך נסיעה מבצעית של היחידה בה שירת, למילוי משימות שהיו מוטלות עליו
23 מתוקף תפקידו כ[REDACTED] אותו יום.
24
25 פים לעניין זה דבריה של כב' השופטת ד. ברק-ארו בעניין קופרמן:
26
27 "עמדתו העקרונית של חברי בכל הנוגע לכך שיש לקבל את החייל כמות שהוא"
28 על קשייו ורגישויותיו, חוזרת למעשה על הלכת אביאן, ולכך אני כמוכן מסכימה,
29 כמו גם למשמעויות הנובעות מכך בכל הנוגע לקביעה שאין לזקוף לחובתו של חייל
30 את דבקתו במשימה חרף קשיים שהוא חווה במהלך שירותו". (ההדגשה שלנו).
31
32 עוד מפנים אנו לדבריו של כב' השופט ס. גיבראן בעניין קופרמן הנ"ל:
33
34 "בבחינה זו, מסכים אני להערתו לעניין היסוד הסובייקטיבי, לפיה יש
35 לקבל את החייל כמות שהוא – על מעלותיו ועל חסרונותיו וגם להערתו,

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

17 מרץ 2019

ע"ו 18-10-37356 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

1 לפיה אין לזקוף לחובתו של המבקש את "הגדלת הראש" כאשם תורם
2 העומד לו לרועץ". (ההדגשה שלנו).

3
4 עוד מפנים אנו לדבריו של כבי השופט נ' הנדל ב-ע"א (ב"ש) 1031/98 לוי נ' קצין התגמולים
5 (18.10.98):

6
7 "לתפיסתי האבחנה הנוקשה בין תנאים אונייקטיביים ותנאים סובייקטיביים
8 איננה הולמת את דרישת החוק. הרי סעיף ההגדרות של החוק מגדיר נכות, כאיבוד
9 הכושר לפעול כתוצאה מחבלה שאירעה בתקופת שירותו ועקב שירותו, על-פי
10 הניסוח בתביעה, המערער נפגע כתוצאה ממשומות שהוטלו עליו במסגרת שירותו.
11 נכון כי לא כל אחד היה מגיב כפי שהגיב המערער, אך השמות דגש על ההיבט
12 הסובייקטיבי מינה מוטעית. במרבית מהחבלות הפוגעות בחייל, לא היה בהן
13 בהכרח כדי לפגוע בכל חייל באותה מידה, אם בכלל. הפגיעה בחייל כתוצאה
14 מהאירוע החיצוני, נובעת בין היתר מהמטען הרגשי או הפיזי האישי שלו, אין
15 החייל חייב להוכיח כי הוא הקורבן הסביר או הממוצע, דווקא פסק-דין בן ארי [1]
16 תומך בגישה זו. לא נקבע כי היה על בן ארי להוכיח שכל בני מחזורו בטירונות
17 ובקורס נפגעו כמוהו, אם באותו היקף ואם בכלל. לדעתי יש לשים את הדגש על
18 קיומו של אירוע חיצוני. דהיינו, אם החבלה הינה עקב השירות, אם תנאים
19 הקשורים לעבודת החייל בשטח הם אלו אשר גרמו לפגיעתו". (ההדגשה שלנו).

20
21 נוכח האמור לעיל, אנו קובעים, כי התקיימו הן היסוד האובייקטיבי והן היסוד הסובייקטיבי,
22 אשר נדרשים לקביעת קיומו של קשר סיבתי-משפטי בין מותו של המנוח לבין תנאי שירותו.

23
24 לעניין הקשר הסיבתי-עובדתי: בפני הוועדה הונחו חוות דעתו, ולרבות חוות דעתו המשלימה,
25 של פרופ' שפירא – מטעם המשיב, ומנגד חוות הדעת של פרופ' רוג'ין מטעם המערער.

26
27 כמו כן נשמעה עדותם של שני המומחים בפני הוועדה ביום 22.02.2017.

28
29 בפסקה 38 לפסק דינה, קובעת הוועדה, לאחר בחינת עמדות המומחים, בכל הנוגע לסיבת
30 המוות של המנוח, כחאי ליסנא:

31
32 "אנו סבורים כי פרופ' רוג'ין הציג בפני הוועדה הסבר סביר והגיוני ביותר לסיבת
33 מותו של המנוח, כאשר עמדה מקצועית זו עולה בקנה אחד עם קביעת הרופא הצבאי
34 אשר טיפל במנוח, וכן גם עם קביעת הרופא אשר ערך את תעודת הפטירה בביה"ח
35 מנגד, פרופ' שפירא העלה השערה כללית, שאינה נתמכת בתיעוד

בדלתיים סגורות

- 1 רלוונטי מתוך תיקו של המנוח, ולפיה קיימת התכנות חלקית של בין 40% - 50%
- 2 לכך שהמנוח לא נפטר כתוצאה מאירוע לב, אולם כל עוד לא עלה בידו להבהיר
- 3 מאיזה סיבה אחרת נפטר המנוח ומהי אותה סיבה, וכל עוד לא נשללה על ידו
- 4 האפשרות כי המנוח נפטר כתוצאה מאוטם בשריר הלב, הרי שמדובר בהשערה ותו
- 5 לא ולכן אנו מבכרים לקבל את עמדתו של פרופ' רוגין ולפיה המנוח נפטר כתוצאה
- 6 מאוטם בשריר הלב".
- 7
- 8 נד. הלכה ידועה היא, כי ערכאת הערעור לא תיטה להתערב, בדרך כלל, בהעדר חוות דעת
- 9 רפואית אחת על פני רעותה על-ידי הוועדה, אלא אם מוכח שהתשתית הראייתית של חוות
- 10 הדעת קרסה או שנפל בחוות הדעת פגם מהותי היורד לשורשו של עניין.
- 11
- 12 אנו מפנים לדבריו של כב' השופט צ. ברנזון ז"ל ע"א 550/70 זלץ נ' קצין התגמולים, פ"ד
- 13 (כהנ) 1) 537,533 (1971):
- 14
- 15 "בשישנם חילוקי דעות בין הרופאים, תפקידה של ועדת הערעורים, אשר בין
- 16 חבריה שני רופאים, הוא להחליט איזו דעה רפואית נראית לה נכונה. משהעדיפה
- 17 את הדעה כי במחלה הנדונה אין קשר בין הגלים ואין גל מאוחר בהכרח מושפע
- 18 מקודמו, הרי זו קביעה עובדתית מובהקת בשאלה רפואית, שאין דרכו של בית-
- 19 משפט זה להתערב בה."
- 20
- 21 כך גם דבריו של כב' השופט נ' הנדל ב-רע"א 2071/11 קופרמן נ' קצין התגמולים
- 22 (03.09.2013), בפסקה 5:
- 23
- 24 "בתיק הנדון יש להעניק משקל לכלל בפסיקה לפיו העדפת חוות דעת אחת על פני
- 25 רעותה היא בגדר ממצא עובדתי. כלל זה מתמזג עם כלל רחב אחר לפיו אין זו דרכה
- 26 של ערכאת הערעור להתערב בממצאים עובדתיים שנקבעו על ידי הערכאה המבררת.
- 27 הדברים נכונים ביתר שאת בתחום של תגמולים לפי חוק הנכים לנוכח סעיף 34
- 28 הקובע כי ערעור בפני בית המשפט על החלטת ועדת הערעורים הוא על נקודות
- 29 משפטיות בלבד (ראו: רע"א 8233/11 כהן נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו], פס' 5
- 30 (27.9.2012); ע"א 5787/08 קפאח נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו], פס' 5
- 31 (10.8.2010)".
- 32
- 33 משכך, אנו מאמצים את קביעת הוועדה בנוגע לסיבת מותו של המנוח, דחינו: אוטם שריר
- 34 הלב.
- 35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

17 מרץ 2019

ע"ו 18-10-7356-10 קצין התגמולים

בדלתיים סגורות

- 1 הוועדה סברה, כי משלא נקבע, כי מתקיים הקשר הסיבתי בין תנאי השירות לבין התפרצות
2 מחלת הלב הפתאומית בה לקה המנוח, מתייתר הצורך לבחון את ההיבט הרפואי-משפטי
3 בכל הנוגע לסוגיית סמיכות הזמנים בין האירוע החריג הנטען לבין מועד תחילת האירוע
4 הלבבי וסימונו.
5
6 איננו סבורים כך, ולפיכך נפנה עתה לבחון סוגיה זו, לרבות סמיכות הזמנים.
7
8 נו. פרופ' רוגין כתב בחוות דעתו מיום 07.02.2013, כי הוויכוח החריג בעוצמתו ערב פטירת
9 המנוח היה קרוב לוודאי הטריגר אשר גרם לקרע ברובד טרשתי קיים, וחסימת העורק,
10 ואלמלא אירוע זה האוטם לא היה מתרחש במועד בו אירע, או לא היה מופיע כלל.
11
12 בעדותו בפני הוועדה ביום 22.02.2017 הסביר פרופ' רוגין: "ראיתי שהוא [redacted]
13 הוא עשה בדיקת מאמץ 7 שבועות לפני מותו, אני כותב שלאור גורמי הסיכון קרוב לוודאי
14 הייתה טרשת בעורקי הלב, אך טרשת זו הייתה ללא חסימות וללא הפרעה בזלימת הדם
15 לשריר הלב בזמן מאמץ. לכן הנושא של אותו מטופל יש לו שומנים בדם או סוכרת, או גורם
16 גנטי הוא פחות רלוונטי לסיפור המעשה" (עמ' 9 לפרוט', ש' 24-21). (ההדגשה שלנו).
17
18 עוד הוידע פרופ' רוגין, לגבי הקשר הסיבתי בין אירוע האוטם לבין הממצאים הרפואיים של
19 המנוח, כי "מי שצריך לספל זה מי שמעטן ומי שסובל מיתר לחץ דם או סוכרת או שומנים.
20 במילים אחרות ההתייחסות שלנו ברפואה למי שיש לו מחלת לב בגיל מוקדם, לא משנה
21 בעצם את הגישה שלנו כלפיו ולכן אין לזה קשר לאירוע" (עמ' 9 לפרוט', ש' 32-30). (ההדגשה
22 שלנו).
23
24 בהמשך: "הנושא הוא שלאיש יש טרשת עורקים. אין ספק שיש לו טרשת עורקים, אך לא
25 כל מי שיש לו טרשת עורקים מת יום אחד בבוקר" (עמ' 10 לפרוט', ש' 12-11). (ההדגשה
26 שלנו).
27
28 נו. לשאלת ב"כ המשיב: "מהי סמיכות הזמנים הנדרשת לצורך אותה אטיולוגיה של אותו קשר
29 אפשרי לאירוע חריג לבין הופעת האוטם?" ענה פרופ' רוגין "מעבודתי בוועדות ערר של
30 ביטוח לאומי לרוב כאשר יש אירוע חריג שמתרחש בפרק זמן של עד 48 שעות טרם ההתקף
31 לב, בתי המשפט נוטים לקבל זאת כתקופה שמדובר באירוע חריג שגרם לאוטם שריר הלב".
32 (עמ' 11 לפרוט' ש' 21-17).
33
34 פרופ' רוגין הוסיף: "אני כתבתי בחוות דעתי שאם יש אירוע חריג יממה טרם האוטם אפשר
35 לקשור את זה, אבל הקביעה האם כל מה שקרה למנוח עונה לסיווג של אירוע חריג הוא

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 18-10-37356 קצין התגמולים
 17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

1 החלטה של בית המשפט ואני יכול להסתמך על מספר עדויות שכולן מדברות בעד אותו
 2 הדבר" (עמ' 11 לפרוט' שו' 26-28).
 3
 4 עוד ציין: "אירועים שמעלים את הדחק מעלים את מספר האוטם" (כך במקור, הכוונה, ככל
 5 הנראה: מספר מקרי האוטם) (עמ' 12 לפרוט', ש' 4-5).
 6
 7 וכן ציין, כי "בהחלט יש קשר בין אירועים כגון רעידת אדמה לבין התקף לב, אירועים של
 8 סטרוק קשורים" (עמ' 12 לפרוט', ש' 6-7). (והודגשה שלנו).
 9
 10 בחוות הדעת המשלימה שהגיש פרופ' שפירא ביום 21.04.2013, לאחר שבחנות דעתו הראשונה נח.
 11 לא התליח לסווגיית סמיכות הזמנים, סבר המומחה מטעם המשיב, שקביעת פרופ' רוגין, כי
 12 אוטם-שריר הלב לא היה מתרחש אלמלא האירוע החריג ערב מות המנוח, היא בבחינת
 13 ספקולציה.
 14 בעדותו בפני הוועדה ביום 22.02.2017 אמר פרופ' שפירא, כי "אין ספק שקושרת בין אירוע
 15 חיצוני לאירוע לב, צריך סמיכות של שעתיים לאירוע נפשי או שעה לאירוע גופני" (עמ' 15
 16 לפרוט' ש' 16-17).
 17
 18 סעיף 22 לחוק, אשר רלוונטי לענייננו, כנוסח טרם התיקון שבוצע בו ביום 29.12.2016, נט.
 19 קבע:
 20
 21 "לעניין חוק זה, חייל שמת כתוצאה מחבלה, ממחלה או מהחמרת מחלה שאירעו
 22 בתקופת שירותו, וזאים אותו כמי שמת עקב שירותו וזאת אם הוכח היפוכו של
 23 דבר"
 24
 25 משמע, מקום בו המשיב סבור, כי מותו של חייל/שטור לא נגרם עקב שירותו הצבאי/
 26 משטרתי, מוטל עליו הנטל להוכיח היפוכו של דבר.
 27
 28 תכלית הסדר חקיקתי מיוחד זה, אשר מקים חזקה לטובת המנוח, ובמצב של אי-ודאות
 29 מעביר את נטל ההוכחה אל כתפי קצין התגמולים, היא להעניק פיצוי למשפחות חיילים
 30 שקיפחו את חייהם בשירותם הצבאי, תוך הכרה בקושי של משפחת המנוח להוכיח את
 31 נסיבות הפטירה מאחר ואין בידיה מידע מדויק על אשר אירע למנוח בעת שירותו.
 32
 33 פים לעניין זה דבריו של כב' השופט (בדימוס) ג' בד ב-ע"א 192/85 קצין התגמולים ג' פרומה
 34 הכס (להלן: "עניין הכס") פ"ד מד (3) 646:

בדלתיים סגורות

1

2 "הרצון להעניק פיצוי מה, אפילו חומרי, למשפחה ששכלה בן או בת, שנמסרו על-
 3 ידיהם לצה"ל, אף אם לא ניתן להוכיח את סיבת המוות בוודאות הדרושה; ו-ב. בו
 4 בזמן שהנכה הינו בחיים, ובאפשרותו למסור פרטים על תנאי שירותו ועל האירועים
 5 שבעטיים נגרמו לו חבלה או מחלה ולהמציא ראיות הדרושות לביסוס טענותיו, הרי
 6 אין אפשרויות אלה פתוחות בדרך כלל בפני בני משפחתו של החייל שנספה. ביד
 7 האחרונים אין לרוב מידע מדויק על מה שאירע לחייל בעת שירותו, ולעומת זאת,
 8 גישתן של רשויות הצבא אל הפרטים העובדתיים הדרושים קלה הרבה יותר".

9

10 נדגיש, כי הפסקה קבעה שיש לפרש חוקים אלו, בהתאם לתכליתם הסוציאלית משמע:
 11 ברוחב לב.

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

אנו מפנים להלכה אביאן אשר קבעה בפסקה 15, עמוד 743:

"אשר לחוקי הנכים – ובהם חוק התגמולים – גישת בית-המשפט היא, מאז
 ומקדם, כי יש לפרשם ברוחב לב ולא ביד קמוצה, מתוך רצון להיטיב עם הנכה
 ושלא להקפיד עמו. חוקים אלה ייעודם הוא להיטיב עם הנכה – בענייננו: עם נכי
 צה"ל – להיטיב ולגמול טוב למי ששירתו את המדינה ונמגעו בעת שירותם ובקשר
 עם שירותם, ועל דרך זה יפורשו ויחליו".

במקרה שבפנינו, כאמור כבר לעיל, קבעה הוועדה, כי מותו של המנוח נגרם כתוצאה מאוטם
 שריר הלב, אולם קיימת מחלוקת בין המומחה מטעם המועצה פרופ' רוגין, לבין המומחה
 מטעם המשיב, פרופ' שפירא, לגבי הסיבה שבעטיה נגרם למנוח אוטם זה.

מחד גיסא, סבור פרופ' רוגין, כי הוויכוח החריג בעוצמתו ערב מטירת המנוח, היה קרוב
 לוודאי הסריגר אשר גרם לקרע ברובד טרשתי קיים, וחסימת העורק, ואלמלא אירוע זה
 האוטם לא היה מתרחש במועד בו אירע, או לא היה מופיע כלל, ויצוין, כי חנות דעתו כוללת
 הסבר מפורט לגבי סיבות להופעת אוטם שריר הלב, ומאידך גיסא, סבור פרופ' שפירא,
 שקביעתו זו של פרופ' רוגין היא בבחינת ספקולציה.

עוד חלוקים שני המומחים באשר לסוגית השפעת דחק על אירועים לבביים, כאשר פרופ' רוגין
 העיד, כי אירועים שמעלים את הדחק מעלים את מספר אירועי האוטם, ומנגד העיד פרופ'
 שפירא, כי אין ספרות הקושרת בין אירוע חיצוני לאירוע לב.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 18-10-37356 קצין התגמולים 17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

1 סב. פסיקתו העקבית של בית המשפט העליון קובעת, כי מקום בו קיים "תיקו ראייתי" בנוגע
 2 לממצאים שברפואה, נוטה הכף לזכות תביעת משפחת המנוח.
 3
 4 אנו מפנים לעניין הכס, פסקה 13, עמוד 655:

5
 6 "חרף האמור לעיל, בדבר הנטל הרובץ עקרונית על התובע תגמול על-פי חוק הנכים
 7 להוכיח כי נכותו נגרמה עקב השירות הצבאי, הרי נקבע על-ידי בית-משפט זה, כי
 8 בדונו בחוקי נכים על בית המשפט לגלות יחס של רוחב לב לתביעה, שאם לא יעשה
 9 כן, תסוכל מטרת החיקוק, הבא להיטיב עם מי שנושא בסיכון מיוחד למען המדינה.
 10 על-כן נפסק, שאם קיימות במדע הרפואה שתי אסכולות מנוגדות על האטיולוגיה של
 11 מחלה מסוימת, כאשר על-פי אסכולה אחת נגרמה המחלה עקב שירותו הצבאי של
 12 החייל, ואילו על-פי האסכולה השנייה מתבקשת מסקנה הפוכה, הרי במצב כזה יד
 13 הנכה חייבת להיות על העליונה (ראה ע"א 652/69 [6], בעמ' 219-221, וד"נ 3/70
 14 [7])...."

15 "אפילו נטיל ספק בנכונות ההלכה האמורה, עדיין יש להסיק מפסיקה זו, כי לפחות
 16 לגבי החוק שלפנינו, אשר סעיף 22ב בו מחייב את קצין התגמולים להוכיח "היפוכו של
 17 דבר", יש להסיק, שתוצאה של אי-ודאות ושל "תיקו" ביחס למימצאים הרפואיים
 18 חייבת להוביל לקבלת התביעה....

19 הטענה, לפה די בהמצאת חוות-דעת רפואית, בה נאמר כי לא היה בתנאי שירותו
 20 הצבאי של החייל המנוח כדי להוות אחת הגורמים למחלה הממאירה הידועים כיום
 21 למדע הרפואה, אינה מקובלת עלי... (ההדגשה שלנו)

22
 23 כמו כן מפנים אנו לדבריו של כב' המשנה לנשיאה (בדימוס), השופט א' דיבלין ב-רע"א 252/09
 24 רוגית אונגר נ' קצין התגמולים (08.08.10):

25
 26 "הלכה היא כי "כאשר אין לאל ידו של אף אחד מהצדדים להביא ראיה משכנעת
 27 בדבר השאלה מה גרם למחלה הקטלנית, וכאשר עומד בית המשפט בנקודה זו בפני
 28 תוצאה של 'תיקו', אזי יהיה הדבר לרועץ לקצין התגמולים, ותביעתם של חברי
 29 משפחת המנוח על פי החוק דינה להתקבל" (ראו: ע"א 192/85 קצין התגמולים נ'
 30 הכס, פ"ד מד(3) 646, 650). הלכה זו עולה בקנה אחד ומשתלבת עם מדיניותו של
 31 בית משפט זה "לגלות יחס של רוחב לב לתביעה, שאם לא יעשה כן תסוכל מטרת
 32 החיקוק הבא להיטיב עם מי שנושא בסיכון למען המדינה" (שם, בעמ' 655 לעניין
 33 חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תשי"ט-1959). בנסיבות אלה, אין מנוס לדעת מן

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 18-10-356 קצין התגמולים

17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

- 1 המסקנה כי קצין התגמולים לא עמד בנוטל המוטל עליו. משכך – קמה זכאותם של
 2 המבקשת-האלמנה ושל היתומים לתגמולים על פי חוק התגמולים".
- 3
- 4 בענייננו, יש בחוות דעתו של פרופ' רוגין, לרבות עדותו בפני הוועדה, וזאת על רקע כלל נסיבות
 5 המקרה כפי שפורטו לעיל, כדי להוביל למסקנה ש"מתקבל מאד על הדעת" (ר"ע 187/83 דב
 6 רדושיצקי נ' קצין התגמולים, פ"ד לו (4) 361), שאוטם שריר הלב, שהביא למות המנוח, נגרם
 7 כפועל יוצא מכעסו של המנוח והוויכוח המר שניהל ערב פטירתו בעניין קבלת הרכב לסוף
 8 השבוע.
- 9 ואולם, אף בהנחה שאנו ניצבים בפני "תיקו ראיתי" בין המסקנה אליה הגיע פרופ' שפירא
 10 בחוות דעתו, לרבות חוות דעתו המשלימה ועדותו, מחד גיסא, לבין המסקנה אליה הגיע פרופ'
 11 רוגין בחוות דעתו ובעדותו, מאידך גיסא, הרי משלא עלה בידי המשיב להרים את הנטל
 12 המוטל עליו מכוח סעיף 2 לחוק, להוכיח העדר קשר סיבתי בין פטירת המנוח לבין שירותו
 13 במשטרה, המסקנה הבלתי נמנעת היא שלא עלה בידי המשיב להפריך את החזקה שבסעיף
 14 2 לחוק.
- 15
- 16 משהוכח הקשר הסיבתי-רפואי, ולרבות שני יסודותיו הנדרשים של הקשר הסיבתי-משפטי;
 17 הסובייקטיבי והאובייקטיבי אין בידינו אלא לחגוג למסקנה, שאכן קיים קשר סיבתי בין
 18 מות המנוח לבין תנאי שירותו במשטרה, וזאת בניגוד לפסק דינה של הוועדה.
- 19
- 20 נוכח המסקנה אליה הגענו מתייתר הצורך להניקק לסוגיית זמני הגעת הסיוע הרפואי אל
 21 המנוח.
- 22
- 23 התוצאה מכל האמור לעיל היא שאנו מקבלים את הערעור, מבטלים את פסק דינה של
 24 הוועדה, וקובעים, כי הוכח קשר סיבתי בין מות המנוח ביום [REDACTED] לבין שירותו
 25 במשטרת ישראל. [REDACTED]
- 26
- 27 אנו מחייבים את קצין התגמולים לשלם למערערת נהן בגין ההליך בפני הוועדה, ונהן בגין
 28 ההליך שבערכאת הערעור) שכר טרחת עורך דין בסכום כולל של 12,000 ₪ (כולל מע"מ).
- 29
- 30 כמו כן על המשיב להחזיר למערערת את הוצאותיה בגין עריכת חוות דעתו הרפואית של פרופ'
 31 רוגין, לרבות עדותו בפני הוועדה, וזאת כנגד הצגת חשבונית/קבלה.
- 32
- 33 קצין התגמולים יבצע את התשלום במשרד ב"כ המערערת, עבור המערערת, בתוך 30 יום
 34 ממועד המצאת פסק דינו, שאם לא כן, יישא כל סכום שבפיגור הפרשי הצמדה וריבית כחוק
 35 מהיום ועד התשלום המלא בפועל.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 18-10-2019 קצין התגמולים

17 מרץ 2019

בדלתיים סגורות

1
2
3
4
5
6
7

המזכירות תמציא את העתק פסק הדין אל:

1. ב"כ המערערת: עוה"ד יפתח קיפרמן, חיפה
2. ב"כ המשיב: עוה"ד מירה וולף ו/או תום עופר ו/או דורית לוי וולף, תל אביב

ניתן היום, יי אדר ב' תשע"ט, 17 מרץ 2019, בהעדר הצדדים.

סי גיוסי, שופט

בי טאובר, שופטת

י' גריל, שופט עמית
[אב"ד]

8

מזכירות סגורה